References

Aseev, JuS 1980, '*Dzherela. Mistectvo Kïïvs'koï Rusi'* ['Sourses.The art of Kievan Rus'], Mistectvo publ, Kyiv.

Abramovich, SD 2005, '*Cerkovne mistectvo'* ['Church art'], Kondor publ, Kyiv.

Belichko, JuV 1985, '*Ukraïns'kij zhivopis. Sto vibranih tvoriv'* ['Ukrainian painting. One hundred selected works'], Mistectvo publ, Kyiv.

Stepovik, DV 2001, '*Istorija Kiєvo-Pechers'koï lavri'* ['History of the Kiev-Pechersk Lavra'], Kyiv.

Stepovik, DV 2004, '*Istorija ukraïns'koï ikoni X–XX stolit'* ['History of Ukrainian icons X–XX centuries'], Libid' publ, Kyiv.

Надійшла до редколегії 01.03.2013 р.

УДК 37.01

А. В. Кондратьєва

Дніпропетровський обласний інститут післядипломної освіти

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Проаналізовано шляхи реформування національної системи освіти на сучасному етапі розвитку; визначено філософські аспекти інноваційного розвитку освітнього менеджменту. Роль освіти на сучасному етапі розвитку України зростає у процесі рішення завдань демократичної та правової країни, ринкових відносин в економіці, подолання відставання країни від світових тенденцій економічного на суспільного розвитку. У всьому цивілізованому світі освіту розглядають як основний фактор стабільності та розвитку суспільства.

Ключові слова: філософія, інновація, інноваційні технології, освітній менеджмент, університет, університетська освіта, модернізація, система освіти, навчання.

Постановка проблеми. Сфера освіти найбільшою мірою визначає рівень розвитку людини, стає загальнонаціональним пріоритетом у все більшій кількості країн світу. Світові тенденції інноваційного розвитку суспільних процесів спонукають Україну до вибору випереджувальної моделі подальшого розвитку та мобілізації суспільних ресурсів, які суттєво впливають на національну систему освіти. Інноваційні технології в освіті стають ефективним механізмом розвитку держави та дієвим чинником реформування освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здебільшого праці українських вчених були присвячені управлінню інноваційною діяльністю в закладах освіти (Л. І. Даниленко) та інноваційними процесами в освіті (Л. М. Ващенко), розвитку педагогічної освіти в Україні (В. І. Луговий, В. М. Мадзігон, В. В. Олійник, О. Я. Савченко).

Мета дослідження – вивчити філософські аспекти інноваційного розвитку освітнього менеджменту.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан розвитку національної системи освіти в Україні характеризується докорінними змінами, які відбуваються в усіх сферах життя нашого суспільства. Характерною ознакою цього періоду є творчий пошук інноваційних технологій у педагогічній та психологічній науці з метою вироблення політики стратегічного управління розвитком системи національної освіти України, яка є складним ієрархічним утворенням, базовим для соціально-економічного розвитку суспільства і включає до себе дошкільну, позашкільну, загальноосвітню, професійно-технічну, вищу і післядипломну складові (The Law of Ukraine «On priorities for innovation development of Ukraine» 2003) [1].

Даний етап розвитку суспільства і національної системи освіти визначається освітніми інноваціями (нововведеннями), спрямованими на збереження досягнень минулого й водночас на модернізацію системи освіти, відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики.

Сьогодні, безсумнівно, найважливіша роль у процесі формування світогляду людини належить університетам, створення яких ще в часи середньовіччя було пов'язано із прагненням людей до високого (елітарного) знання, коли міркування прагматизму виконували другорядну роль. Варто зауважити, що університет, як носій фундаментального знання, додає спрямованості процесу розвитку культури. Університети останніх десятиліть минулого століття – складний елемент не тільки системи освіти, але і всього суспільства в цілому. Визначаючи сутність університетів, великий філософ та педагог І. Кант у «Суперечці факультетів» казав, що університет повинен будуватися на «ідеї розуму», тобто на ідеї «всього існуючого в справжньому полі вченості» (Kant 1996) [4]. При цьому, до слова, Кант припускає застосування в університеті принципу розподілу праці – він ставить філософський факультет на вищий щабель серед інших і поза рамками будь-якої професійної підготовки. Така позиція І. Канта була далекоглядною, адже філософія справді відіграє роль загальної методології для всіх інших наук та наукових дисциплін.

Звичайно, з часів Канта і впродовж історичного розвитку ідея університету як унікальної організації за формою і змістом діяльності піддалася суттєвим трансформаціям, і останнім часом – найсуттєвішим. Реагуючи на економічні і політичні запити суспільного життя, університет, як передовий форпост освіти, сприяв розвитку цивілізації відтворюванням культури, приростом знань і підготовкою професійної та інтелектуальної еліти. Разом із тим сьогодні успішність розвитку суспільства може забезпечити саме інноваційна складова, яку спроможні забезпечити в першу чергу тільки потужні університети, причому сама ідея їхнього функціонування транформується шляхом «зняття» (одночасного заперечення зі збереженням найбільш прогресивних моментів) колишніх принципів та засвоєння нових.

Як відомо, 1949 р. К. Ясперс опублікував роботу «Ідея університету», в якій він дотримується німецької традиції університетської освіти в тому вигляді, як її визначив ще В. Гумбольдт. «Університет, – писав К. Ясперс, – це співтовариство учених і студентів, зайнятих спільним пошуком істини» (Mel'nichenko & Kasatkina 2009) [6].

Ідеї дослідницького університету В. Гумбольдта і інтелектуального університету Дж. Ньюмена стали першими спробами осмислення університету, визначення його місії в сучасному світі. Значний внесок у розвиток ідеї університету в різні часи також зробили Б. Спіноза, Х. Ортега-і-Гассет, К. Ясперс. Саме «класична ідея університету» В. Гумбольдта, а саме: синтез дослідження, навчання і виховання – виступила критерієм, за яким розглядалася вся подальша еволюція європейських і американських університетів (Mel'nichenko & Kasatkina 2009) [6].

Проте філософські засади розуміння універсалізму в освіті та освітнього менеджменту варто шукати саме в мислительних практиках епохи Просвітництва. Тут універсальність виступає як синонім енциклопедичності: сам термін «енциклопедія» (грец. enkyklios paideia) і означає буквально «універсальна освіта». У світоглядному плані за подібними установками стоїть тип особистості, що сформувався в епоху Ренесансу. Важлива риса цієї особистості – прагнення наблизитися до Бога – великого механіка та художника, – який створив неповторний за своєю складністю та унікальністю світ. Єдиний спосіб наблизитися до Бога – вдатися до творчості, виступити самому в ролі творця (інноватора), чиї доробки наближалися б за своєю унікальністю до господніх творінь. «Будь здоровий і пам'ятай, що природа надала тобі все, щоб ти був людиною; гуманітарні науки – все, щоб ти був красномовним; філософія ж, якщо ти будеш продовжувати із захопленням віддаватися її вивченню, – все, щоб ти зробився Богом», – писав Марсіліо Фічіно, голова платонівської Академії у Флоренції (Experience millennium. Middle Ages and the Renaissance: Life, morals, ideals 1996) [8].

Під інновацією розуміється «оновлення, новизна, зміна». І. Бех, Л. Ващенко, Л. Даниленко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Мадзігон, О. Савченко, С. Максименко, В. Паламарчук стверджують, що педагогічні інновації є носіями духовної та інтелектуальної перспективи розвитку України. Сутність даного явища вони пов'язують з реформами і покладають на нього великі надії, оскільки знання, які лежать в основі нової ідеї, завжди виступали рушійною силою прогресу. Л. Даниленко розглядає інновацію не лише як кінцевий результат упровадження нового, а й як новостворені або вдосконалені технології навчання, виховання, управління, які істотно змінюють структуру і якість освітнього процесу. Дослідниця вважає неможливим реформування освіти без системного оновлення педагогічного процесу, вивчення й аналізу педагогічних досягнень вітчизняних і зарубіжних педагогів, що потребує постійної уваги з боку керівників і отже – внесення якісних змін до існуючої системи управління. Нею виокремлено нову галузь в управлінні соціальними системами, до яких належить і національна система освіти – менеджмент освітніх інновацій, який є «процесом цілеспрямованого впливу суб'єкта управління (керівника) на об'єкт управління (соціальну систему, що знаходиться у постійному розвитку), в результаті якого відбувається не лише його якісна зміна, а й підвищується рівень конкурентоспроможності й інвестованості» (Danilenko 2004, p. 85) [3, с. 85]. Наукові основи менеджменту освітніх інновацій використовуються в тих організаціях, де намагаються досягти максимально ефективних результатів при мінімальних витратах.

Вона вважає, що менеджмент освітніх інновацій – це нова галузь науки про управління людськими і матеріальними ресурсами в закладах і установах освіти, яка упроваджується на засадах інвестицій та інновацій, завдяки чому якісно покращуються основні показники їх діяльності.

Ми погоджуємося щодо розмежування нею таких понять, як «управління», «менеджмент в освіті» і «менеджмент освітніх інновацій» (Musiєnko 2011) [7]. Спільним між ними є те, що це процеси цілеспрямованого впливу суб'єкта управління (керівника) на об'єкт управління (соціально-педагогічну систему), в результаті якого відбувається його якісна зміна, а відмінним – те, що ця «якісна зміна» в управлінні впливає лише на якість навчально-виховного й управлінського процесів; у менеджменті освіти – ще й забезпечує конкурентоздатність освітніх організації (закладів, установ), а в менеджменті освітніх інновацій – добробутність й інноваційний розвиток педагогічних кадрів.

Провідними принципами менеджменту освітніх інновацій у теорії визнаються:

- гуманізм (характеризується партнерством та активною участю у спільній діяльності учасників навчально-виховного процесу);
- демократизм (сприяє забезпеченню умов для ініціативності, гласності, делегування повноважень, виборності);
- оптимальність (сприяє вибору найкращого з декількох можливих варіантів для конкретних умов);
- національна спрямованість (сприяє визнанню ідейного багатства народу);
- єдність загальнолюдського і національного характеру навчання, співтворчості, життєтворчості, диференціації та індивідуалізації, оптимізації і відкритості;
- інноваційність (сприяє визнанню системних змін, які відбуваються в організаціях і якісно покращують показники їх діяльності).

Зокрема, в основі принципу гуманізації управління лежить філософська теорія гуманізму, система поглядів, яка визначає цінність людини як особистості і поєднує безмежну любов до неї з великою вимогливістю (Musiєnko 2011) [7].

Даний принцип в управлінні сприяє розкриттю людини як унікальної цілісної особистості, що розвивається у процесі активної самореалізації свого творчого потенціалу в системі взаємодії з іншими людьми; передбачає формування гуманних стосунків між ними і самореалізацію таких особистісних складових, як гуманні мотиви (альтруїзм, готовність прийти на допомогу тощо); гуманні якості (доброта, ввічливість, доброзичливість, співпереживання, співчуття, повага, терпимість та ін.); гуманні переконання (людяність, порядність, чесність тощо).

В. Сухомлинський стверджував, що гуманність, чуйність до людини – це риси, які мають бути надбанням, особистим моральним багатством кожної людини (Suhomlins'kij 1977, p. 446) [9, с. 446].

Принцип інноваційності в управлінні є новим у теорії управління соціальними системами і характеризується наявністю у керівників спрямованості на необхідність постійного оновлення освітнього процесу внаслідок застосування освітніх інновацій. Реалізація даного принципу управління виявляється у підтримці інноваційної ініціативи, творчості та самодіяльності і самостійності об'єктів управління.

Сьогодні вища освіта є одним із визначальних чинників відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, розвитку духовної культури українського народу, запорукою майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави.

Висновки. Отже, сьогодні у світі немає цілісної ефективної освітньої системи, яку можна було б взяти за взірець; вітчизняна система освіти не може бути запозичена десь, вона має відповідати культурі, менталітету, економічному стану держави. Нагальною проблемою є побудова системи освіти з національними

особливостями, сучасним рівнем педагогіки, психології, інформаційних технологій та інших наук. Потрібно враховувати філософські аспекти інноваційного розвитку освітнього менеджменту для ефективності національної системи освіти в Україні.

Бібліографічні посилання

1. Закон України «Про пріоритетні напрямки інноваційного розвитку України» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 13. – С. 93.
2. Аносов І. П. Сучасний освітній процес: антропологічний аспект : монографія. / І. П. Аносов. – К. : Твім. інтер, 2003. – 391 с.
3. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : монографія / Л. І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2004. – С. 85.
4. Кант И. Спор факультетов // Сочинения : в 6 т. – М. : Мысль, 1966. – Т. 6. – С. 257–347.
5. Крамаренко А. Теоретичні засади інноваційних процесів в освіті // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка / редкол. М. Вашуленко, Я. Кодлюк, В. Кравець [та ін.]. – Тернопіль, 2009. – № 5. – С. 5–10.
6. Мельниченко А. А. Трансформація ідеї університету як основи інноваційного розвитку: філософський та соціологічний аспекти. [Електронний ресурс] / А. А. Мельниченко, О. А. Касаткіна. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/VKPI_fpp/2009-2/19_Milnichenko.pdf
7. Мусієнко І. І. Інноваційний розвиток теорії управління національною системою освіти. [Електронний ресурс] / І. І. Мусієнко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_1/18.pdf
8. Опыт тысячелетия. Средние века и эпоха Возрождения: Быт, нравы, идеалы. – М. : Юристъ, 1996. – С. 441.
9. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1977. – Т. 3. – С. 446.
10. Чвирова О. Є. Специфіка інноваційного розвитку вищої освіти у філософському аспекті [Електронний ресурс] / О. Є. Чвирова. – Режим доступу : http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/GCH/2011/GCH311/pdf/03.pdf

Кондратьева А. В. Философские аспекты инновационного развития образовательного менеджмента.

Проанализированы пути реформирования национальной системы образования на современном этапе развития, определены философские аспекты инновационного развития образовательного менеджмента. Роль образования на современном этапе развития Украины растет в процессе решения задач демократической и правовой страны, рыночных отношений в экономике, преодоление отставания страны от мировых тенденций экономического и общественного развития. Во всем цивилизованном мире образование рассматривается как основной фактор стабильности и развития общества.

Ключевые слова: философия, инновация, инновационные технологии, образовательный менеджмент, университет, университетское образование, модернизация, система образования, обучения.

Kondratyeva A. V. Philosophical aspects of innovative educational management.

The paper explores ways of reforming the national education system at the present stage of development, defined philosophical aspects of innovative development of educational management. The role of education at the present stage of development of Ukraine increased during the challenges of democratic and legal country's market economy, the country catching up on world economic trends on social development. Throughout the civilized world of education is considered as the main factor of stability and development of society.

Keywords: philosophy, innovation, innovative technology, educational management, university, university education, modernization, education, training.

References

'Zakon Ukraini «Pro prioritetni naprjamki innovacijnogo rozvitku Ukraini»' ['The Law of Ukraine «On priorities for innovation development of Ukraine»'], 2003, *Vidomosti Verhovnoi Radi Ukraïni,* № 13, p. 93.

Anosov, IP 2003, '*Suchasnij osvitnij proces: antropologichnij aspekt: monografija'* ['Modern educational process: an anthropological approach: monograph'], Tvim. Inter publ., Kyiv.

Danilenko, LI 2004, '*Upravlinnja innovacijnoju dijal'nistju v zagal'noosvitnih navchal'nih zakladah: monografija'* ['Innovation management in secondary schools: monograph'], Milenium publ., K.

Kant, I 1966, '*Spor fakul'tetov. Sochinenija'* ['The dispute faculties. Works'], Moskow, Mysl' publ., T. 6, pp. 257–347.

Kramarenko, A 2009, 'Teoretichni zasadi innovacijnih procesiv v osviti' ['Theoretical Foundations of Innovation in Education'], *Naukovi zapiski TNPU im. V. Gnatjuka. Ser. Pedagogika*, № 5, pp. 5–10, Ternopil',

Mel'nichenko, AA & Kasatkina, OA 2009, '*Transformacija ideï universitetu jak osnovi innovacijnogo rozvitku: filosofs'kij ta sociologichnij aspekti'*. ['Transformation of the idea of the university as a basis for innovation development: the philosophical and sociological aspects'], viewed: <http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/VKPI_fpp/2009-2/19_Milnichenko.pdf>

Musiєnko, II 2011, '*Innovacijnij rozvitok teorii upravlinnja nacional'noju sistemoju osviti'* ['Innovative development of the theory of management of the national education system'], viewed: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_1/18.pdf>

'Opyt tysjacheletija. Srednie veka i jepoha Vozrozhdenija: Byt, nravy, idealy' ['Experience millennium. Middle Ages and the Renaissance: Life, morals, ideals'], 1996, Jurist publ., Moskow.

Suhomlins'kij, VO 1977, '*Vibrani tvori'* ['Selected Works'], Rad. Shk. publ, T.3, Kyiv.

Chvirova, O 2011, '*Specifika innovacijnogo rozvitku vishhoï osviti u filosofs'komu aspekti'* ['Specifics of innovation in higher education in the philosophical aspect'], viewed: <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/GCH/2011/GCH311/pdf/03.pdf>

Надійшла до редколегії 01.03.2013 р.

УДК 271

І. В. Кондратьєва

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ДУХОВНА І ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІРМЕНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

Висвітлено історію становлення вірменської національно-культурної самобутності, яка була збережена за допомогою національної мови, та конфесіональних ознак освіти. Розглянуто процес формування національної літератури, історіографії, філософії вірменською мовою, що можна вважати унікальним феноменом. Зроблено акцент на виключній ролі духовного просвітництва, що протягом віків відтворювалося в монастирях, соборах та духовних школах Вірменської церкви.

Ключові слова: духовна освіта, національні література, духовне просвітництво.

Кожна епоха вважає, що її проблеми абсолютно нові, найбільш складні і саме від їх рішення залежить майбутнє людства. Але якими б оригінальними і складними не були сучасні проблеми, відповіді на них дуже часто підказує звернення до минулого.

У розвитку вірменської нації система освіти